

Taboe of toch niet?

Correctie

Beschreven therapie is uitgevoerd door een gecertificeerde kynologisch gedragstherapeut (KGT), lid van de NVGH (Nederlandse Vereniging van Gedragstherapeuten voor Honden). De KGT heeft hiervoor een meerjarige opleiding gevolgd en moet - om lid te zijn van deze beroepsvereniging - jaarlijks bijscholingen volgen. Therapieën en trainingen zijn altijd gebaseerd op een uitgebreide anamnese aan de hand van een vragenlijst en gesprek(-ken) met de eigenaar. Geen situatie is hetzelfde en geen hond is hetzelfde. De hier beschreven therapie kan dus niet zomaar op andere situaties toegepast worden.

Honden kunnen ongewenst gedrag vertonen. En dat willen we liever niet. Om ongewenst gedrag te voorkomen of af te leren, gaan we hen bijvoorbeeld corrigeren, straffen, begrenzen en belonen. Het beeld dat we daarbij hebben, kan van persoon tot persoon verschillen. Net zoals de aanpak. Terwijl we allemaal hetzelfde willen. Dit artikel geeft uitleg over waar het gedrag van een hond vandaan komt en wat je er vervolgens aan kunt doen.

'Je moet je hond corrigeren', zegt de een heel stellig. 'Nooit doen', roept de ander nog luider. En daar sta je dan met je hond die superlief is, maar als een ongeleid projectiel door het leven dendert. Uitvallen, blaffen, grommen, tanden laten zien, slopen, happen, trekken aan de lijn... allemaal ongewenst gedrag dat we willen corrigeren. Een heel begrijpelijke reactie, voor mensen. Maar voor honden is het niet zinvol. Want gedrag dat voor jouw hond gewenst is, kan voor jou ongewenst zijn. Oppervlakkig gezien klinkt corrigeren logisch, maar dat is het niet. Wat is corrigeren eigenlijk? En wat doet het met je hond als hij gecorrigeerd wordt? En vooral: hoe leer je je hond dan wél ongewenst gedrag af? Over corrigeren lopen de meningen uiteen, maar ongewenst gedrag van je hond wil je veranderen – zeker als het gevaarlijk of welzijnsbedreigend is voor mens en/of hond. Corrigeren is een van de manieren om het gedrag te veranderen. Maar – er is altijd een maar – wat als het niet helpt? Misschien is het probleem groter geworden of is er een probleem bijgekomen. Dan is corrigeren misschien toch niet de meest succesvolle manier.

Waar komt gedrag vandaan?

Om te weten waarom je hond doet wat hij doet, helpt het om zijn gedrag goed te observeren. Door te kijken naar je hond en de context waarin hij bepaald gedrag vertoont, kun je uitzoeken wat hem drijft. Een hond laat immers heel goed zien hoe hij zich voelt en of hij je daadwerkelijk begrijpt. Goed om te weten: gedrag wordt altijd door een emotie veroorzaakt, maar er kunnen ook andere beweegredenen zijn. Door goed te observeren en een dagboek bij te houden, kun je een hoop inzicht krijgen.

Sommige soorten gedrag kunnen voor een mens ongewenst zijn (denk aan blaffen en poep eten) maar behoren eigenlijk tot gewoon honden-gedrag, dat wij echter niet zo op prijs stellen. Dit is belangrijk om te weten omdat het iets zegt over hoe je het gedrag kunt veranderen. Bewust of onbewust aangeleerd gedrag is anders dan normaal hondengedrag. Het zegt ons iets over wat we er wel of juist niet mee moeten doen.

Vele vormen van corrigeren

Corrigeren kent vele vormen, variërend van verbeteren tot controleren en berispen tot veranderen. We bedoelen allemaal ongeveer hetzelfde, maar waar hebben we het nou precies over? Het gaat over leerprincipes, of om nog preciezer te zijn: over conditioneren. En corrigeren maakt daar deel van uit.

EMOTIES

Onder andere door het werk van Panksepp weten we dat honden zeker zeven verschillende emoties kennen: verlangen, angst, woede, lust, zorgzaamheid, verdriet, plezier. Verder zijn er nog veel andere factoren die een rol spelen. Kortom, gedrag is complex. Er is lang gedacht dat honden geen emoties ervaren. Daarom werden het aanleren van vaardigheden en gehoorzaamheidsoefeningen als een oplossing voor ongewenst gedrag gezien. Nu weten we dat het voor een hond veel prettiger is om de onderliggende emotie te veranderen. Door daarmee aan de slag te gaan, verandert het gedrag mee. Wat overigens niet vanzelfsprekend betekent dat een dergelijk traject eenvoudig of een 'quick fix' is. Het is niet makkelijk en vraagt om een enorm veel doorzettingsvermogen, geduld en tijd. Je moet je hond observeren. Ga jij voor deze duurzame verandering? Dan help ik je graag verder. Mail voor vragen of meer informatie naar info@lerenkananders.nl.

Conditioneren komt uit het behaviorisme, een stroming binnen de wetenschapsfilosofie. De term 'conditionering' is een verzamelnaam voor de manier waarop mensen of dieren leren zich aan hun omgeving aan te passen. De twee bekendste vormen zijn 'klassiek conditioneren' (bekend door Pavlov) en 'operant conditioneren' (bekend door Skinner). Om mens en dier iets te leren, gebruiken we deze wetenschap en met name de operante conditionering, omdat je met deze methode invloed hebt door te belonen of te straffen (corrigeren). Corrigeren kan in dit geval op twee manieren – het verschil zit 'm in wat je doet of laat. Wil je dat jouw hond het juiste leert en snapt wat de bedoeling is? Dan is uitslui-

MEER OVER PAVLOV

INFO OVER SKINNER

tend corrigeren, op welke manier dan ook, niet voldoende. Bovendien kan corrigeren soms zelfs gevaarlijke situaties opleveren, doordat correcties het gedrag van de hond beïnvloeden. Door een hond te straffen, kan het dus zijn dat het gedrag afneemt – dat was nou net de bedoeling. Alleen ga je dan voorbij aan het feit dat gedrag wordt gestuurd door een emotie. Daarom kijken we best naar de emotie die overheerst wanneer een hond ongewenst gedrag vertoont. Veranderen we de onderliggende emotie, dan verandert het gedrag mee en voelt de hond zich prettiger. De twee manieren om dit te bewerkstelligen, beschrijf ik (dit is geen wetenschappelijke benaming) als ‘begrenzen’ en ‘bestrafen’.

Begrenzen

Door te begrenzen neem je iets weg dat de hond graag wil hebben. Of je zorgt ervoor dat hij er niet bij kan. Dit is een negatieve correctie, omdat je iets bij hem weghoudt. Je kunt deze manier van corrigeren inzetten om een situatie veilig te houden.

OVER NIENKE ROELOFS

Nienke Roelofs is kynologisch gedrags-therapeut bij Leren kan anders. Ze draagt het welzijn van honden hoog in het vaandel en wil hondeneigenaren laten ervaren dat het opvoeden en trainen van honden echt anders kan. Vanuit Deventer helpt Nienke mensen bij het veranderen van het (ongewenst) gedrag van hun hond op een manier die bij hen, hun hond en hun situatie past. Daarnaast geeft ze les en verzorgt ze onder andere sociale-vaardigheidstrainingen waarbij haar eigen honden meewerken als co-coach.

Als jouw hond bijvoorbeeld constant tegen de kleine kinderen in huis opspringt, kun je hekjes inzetten om te voorkomen dat hij bij hen kan komen. Bijgevolg kan de hond zijn ongewenste gedrag niet inzetten en daar dus ook geen succes mee opdoen. Zo zorg je ervoor dat dit gedrag in elk geval niet erger wordt. Als managementmaatregel is dit prima in te zetten. Vaak zien we echter dat dit op de lange termijn niet volstaat, omdat er niets aan de onderliggende emotie gedaan wordt.

Bestrafen

Door te bestraffen voeg je iets toe. Bijvoorbeeld: een tik, een ruk aan de riem, mopperen, boos toespreken of een por in de zij. Dit is een positieve correctie, omdat je iets toevoegt. Met straffen zorg je voor ongemak, doe je de hond pijn of maak je hem bang. Het krijgen van een straf is niet prettig of zelfs pijnlijk, waardoor het voor onzekerheid en spanning zorgt. Dit heeft een negatieve invloed op het welzijn van de hond. Mijn advies: gebruik dit dus niet, nooit. Bestrafen is symptoombestrijding, want aan de werkelijke oorzaak wordt niets gedaan. Toch overkomt dit elke

hondenbezitter weleens, ook al weten we dat dit niet helpt en dat de hond er niks mee en aan kan doen. Wanneer een hond een eigen 'oplossing' heeft bedacht om zijn emotie naar een bepaald gedrag te vertalen, dan is het niet eerlijk om hem te laten uitzoeken waarom hij die oplossing niet langer mag toepassen. Het is overigens lastig en niet succesvol om een hond te zeggen dat hij iets niet mag doen terwijl hij juist gedrag heeft ontdekt dat hem in leven houdt. De hond zal niet snappen wat er mis mee is.

Gevaar van straf

Als je een hond straft, weet je niet of hij geleerd heeft wat jij graag wilt dat hij leert. Honden leren op andere manieren, bijvoorbeeld door associaties te leggen. Wanneer je jouw hond pijn doet of bang maakt, kan hij zelf niet bedenken waarom dit gebeurt. Honden zijn slim, maar het zijn geen mensen. Het kan gebeuren dat de hond niet de gewenste associatie maakt, met onaangename verrassingen tot gevolg.

Een voorbeeld: je wilt dat je hond niet aan de lijn trekt en je laat hem dat weten via een ruk aan de lijn. De hond ervaart

daardoor pijn of op zijn minst ongemak. Net op het moment dat hij dit ervaart, fietst je kleine neefje op zijn nieuw fietsje voorbij. De hond kan vervolgens het ongemak of de pijn van de ruk aan de lijn associëren met het kind op de fiets. Bij de eerstvolgende wandeling met je hond fietst er een kind voorbij... en je hond grijpt. Dit had je niet zien aankomen. Het lijkt alsof je hond dit 'uit het niets' deed – begrijpelijk, want jij weet niet dat hij die associatie gemaakt had. Maar de hond heeft de pijn of het ongemak aan een kind op een fietsje gekoppeld. Daarom doet hij wat nodig is om zichzelf in veiligheid te houden, de interactie te stoppen en/of de afstand te vergroten. Straffen kan dus consequenties hebben die meestal niet te overzien zijn.

Maar hij stopt toch?

Een correctie kan (tijdelijk) helpen om te zorgen dat je hond ergens mee stopt. Als je je hond aan de lijn houdt, kan hij niet weglopen. Als je een hekje

plaatst, kan hij niet tegen de kleine kinderen aanspringen. Als je de deur achter je dichtdoet, kan hij het bezoek niet bijten. Het is heel belangrijk dat je begrenst in plaats van straft én het op de juiste manier doet.

Jouw rol als eigenaar, wat jij doet of laat, heeft hier invloed op. Maar er zit ook een keerzijde aan corrigeren – denk aan dat happen bij een kind op een fietsje. Door te straffen wordt het gedrag alleen maar erger in plaats van minder. Gedrag wordt gewoonte en dan wordt het ineens een stuk gevaarlijker en ingewikkelder. Houd het altijd veilig.

Hoe dan wel?

Een hond heeft net als een mens grenzen nodig. Die zorgen voor duidelijkheid en bieden veiligheid en voorspelbaarheid. Zoals: wanneer er kleine kinderen in de buurt zijn, gaat de hond in de ren of achter een hekje. Begrenzen dus. En gewenst gedrag belonen. Laat je hond iets leuks doen of geef hem iets lekkers wanneer hij wél het gewenste gedrag laat zien. Want een beloning is pas een beloning als degene die het krijgt, ook zo ervaart. Zo leer je een hond dat bepaald gedrag een positief gevolg heeft. Dat het succes oplevert en wat succes oplevert, herhaalt zich. Dit blijkt uit verschillende onderzoeken die hiernaar zijn gedaan. Ook weten we uit onderzoek dat honden veel minder vaak probleemgedrag vertonen als gewenst gedrag beloond wordt.

Weet wat je doet

Ik ben niet per definitie tegen corrigeren, tegen het geven correcties. Ik ben vooral groot voorstander van weten wat je doet. Bovenal ben ik van mening dat je een hond beter kunt leren wat je wél graag van hem ziet in plaats van hem te straffen voor ongewenst gedrag. Zorg dat de hond beheerst – want tussen ‘kennen’ en ‘beheersen’ zit een wereld van verschil – wat jij graag van hem ziet en begrenst wat hij nog niet beheerst.

Een klein kind dat nog niet geleerd heeft te wachten bij de stoeprand, scheld je ook niet uit. Die pak je bij de hand en leer je te wachten. Doe dat bij je hond dus ook. In heel veel gevallen helpen correcties (straf) dus niet of zeer tijdelijk. Het verandert het gedrag niet écht, niet structureel. Waarschijnlijk is dat wél wat je als eigenaar wenst. Vaak heeft dit alles te maken met wat een hond eerder geleerd heeft, namelijk dat het nodig is om dit gedrag in te zetten om zijn eigen persoonlijke veiligheid te waarborgen. Jouw hond zet dit ongewenste gedrag in om zichzelf een veilig gevoel te geven. Daardoor is het bestraffen van gedrag hopelijk niet meer zo begrijpelijk en logisch.

Grenzen helpen en zijn soms nodig om situaties veilig te houden. Veiligheid is een breed begrip. Het is echter geen vrijbrief om maar wat aan te modderen en je hond te straffen voor iets wat jij hem nog niet goed hebt geleerd. Wees eerlijk naar jezelf en je hond toe. Gebruik geen pijn, angst, schrik of intimidatie om hem iets te leren. Leren kan anders! Zorg dat je zijn taal spreekt, kijk naar je hond en luister ook vooral.

Luisteren betekent niet dat je altijd maar doet wat je hond graag wil. Leer hem wat jij belangrijk vindt en wat voor jullie situatie nodig is. Zorg dat hij dat beheerst en dat hij dit minstens in tien verschillende situaties op tien verschillende plekken kan uitvoeren, zonder hulpmiddelen. Maar bovenal: geniet van je hond. Echt, het hoeft niet in één keer, het hoeft niet perfect. En morgen is er weer een dag. En anders overmorgen, volgende week of volgende maand. ■

OVER DE NVGH

De Nederlandse Vereniging van Gedragstherapeuten voor Honden (NVGH) is sinds 1997 de beroepsvereniging die belangen behartigt van haar (op hbo-niveau) afgestudeerde leden. Kijk voor meer informatie op www.nvgh.nl

